

Material för författarbesök i högstudier

Läscentrum /
Ida-Lina Nyholm

TILL LÄRAREN

Det här materialet är till dig som ska få en författare på besök i klassen. Materialet är indelat i fyra delar: INNAN BESÖKET, BOKLÄSNINGEN, UNDER BESÖKET och EFTER BESÖKET.

Observera att materialet är omfattande och det inte är meningen att eleverna ska göra alla uppgifter. Du vet själv bäst vad som passar dina elever och din undervisning. Vägled dem i materialet.

Inför besöket ska alla elever ta reda på något om författaren som besöker er, läsa en av hans böcker och förbereda några frågor. Du som lärare kan välja om alla elever läser samma bok eller olika böcker. Det går också bra att lyssna på en bok som ljudbok istället för att läsa.

GEMENSAMMA ÖVNINGAR

Om alla elever läser samma bok, eller om alla författarens böcker bearbetar liknande teman kan de fungera som bra utgångspunkt för värderingsövningar. Observera att värderingsövningar kräver en trygg och god stämning i klassen. Ingen ska behöva känna sig tvingad att uttrycka sin åsikt om hen känner sig otrygg. För värderingsövningar fungerar teman där man ska ha en åsikt, till exempel människo- och djurrättsfrågor, jämställdhetsfrågor, moralfrågor, frågor om vänskap och kärlek, frågor om miljö och klimat och frågor om fördelning av tillgångar. Börja alltid med några lätta frågor för att få igång övningen. Exempel på frågor det är lätt att ha en åsikt om är "Vänner är viktiga för mig" och "Att ha tillgång till wi-fi borde vara en mänsklig rättighet". Mer utmanande frågor är sådana som kan splittra gruppen, till exempel "Alla borde vara veganer" och "Värnplikten borde avskaffas".

Ni kan göra övningarna fysiskt, men flera av dem fungerar också bra att göra virtuellt, genom kahoot (ta bort poängfunktionen). När eleverna vant sig vid värderingsövningar kan de hjälpa till att hitta på påståenden.

Några exempel på hur ni kan göra en värderingsövning:

Ja eller nej

Alla elever ställer sig på en rad bredvid varann. Läraren läser upp ett påstående. De elever som håller med om påståendet tar ett steg framåt, de som inte håller med tar ett steg bakåt. Om en elev inte vet om hen håller med eller inte kan hen stå kvar på sin plats.

Tumme upp

{ Författarbesök }

Alla elever sitter på sin plats. Vid ett påstående visar de tummen upp, tummen ner eller ingen tumme alls om de inte kan svara på frågan. Övningen fungerar också bra att göra via skärm!

Barometern

Märk ut två platser i varsin ända av rummet. Den ena betyder "jag håller absolut med", den andra "jag håller inte alls med". Sträckan mellan de två punkterna fungerar som en barometer eller gradering. Elever ställa sig längs med barometern på den plats som motsvarar deras åsikt.

Fyra hörn

Varje hörn i rummet får ett svarsalternativ och eleverna ställer sig i det hörn de anser passa deras åsikt. Svaren kan vara "ja", "nej", "ibland" och "jag vet inte".

Heta stolen

Alla elever sitter på sin plats. Läraren läser upp ett påstående, och alla som håller med ska byta plats. De som inte håller med sitter kvar på sin plats. Här behöver en plats vara tom av den händelse att det bara är en av eleverna som håller med.

Syftet med värderingsövningarna är att väcka diskussion, fundera efter varje fråga vad eleverna svarat och be några av dem motivera sina val. Om många har svårt att välja svar (eller ställer sig i mitten av barometern, eller vid "Jag vet inte" eller "Ibland") kan ni diskutera vad det beror på och varför det är så svårt att välja absolut ja eller nej. Om ni gör en värderingsövning via nätet, och det inte är synligt för de andra vem som gjort vilka val, kan ni också diskutera vilken skillnad det gör att få vara anonym jämfört med att vara öppen med sina svar. Här kan ni smidigt komma in på diskussioner om anonyma nätdiskussioner på olika forum.

ÅTERBESÖK

Om ni ska få återbesök av författaren passar uppgifterna under rubriken "Fördjupa dig i ett avsnitt" bra att göra mellan besöken. De här uppgifterna är lätta att göra på olika nivåer, och fungerar således för alla elever. Kom överens med författaren hur hen vill att ni presenterar uppgifterna – om de ska sändas till hen på förhand eller om ni presenterar dem i samband med återträffen.

Mellan besöken kan det vara bra att kolla upp med eleverna om det vid första besöket uppstod frågor som de inte fick svar på, eller om de kommit på nya frågor de vill ställa författaren. Uppmana dem att skriva ner frågorna inför återbesöket.

MATERIALPAKET för författarbesök, årskurs 7–9

Din klass ska få ett träffa en författare. Här hittar du uppgifter och övningar du kan göra i samband med besöket.

Materialet är indelat i fyra delar: **INNAN BESÖKET**, **BOKLÄSNINGEN**, **UNDER BESÖKET** och **EFTER BESÖKET**. Din lärare handleder dig i vilka uppgifter du åtminstone ska göra, men det är naturligtvis fritt fram att göra fler om du vill!

Några av uppgifterna är märkta med en symbol:

Uppgifter som alla ska göra.

★ **Uppgifter för dig som vill ha en extra utmaning.**

INNAN BESÖKET

Förberedelser inför besöket:

Ta reda på lite fakta om författaren. Vad har hen skrivit? Känner du igen någon av böckerna? Har du läst någon av böckerna? Vad mer får du veta om författaren?

Hitta på minst tre frågor du skulle vilja ställa författaren. Skriv upp dem.

Bekanta dig med en av böckerna författaren skrivit. Titta först på titeln och pärmen.

Vad tror du att boken handlar om?

Berättar titeln och pärmen något om miljön boken utspelar sig i?

Får du reda på något om huvudpersonen?

Läs baksidestexten. Får du reda på något mer om boken?

★ **Vilken genre* är boken?**

★ **Är det en typisk bok för författaren, eller brukar hen vanligtvis skriva andra typer av böcker?**

Läs boken.

Analysera boken. Du hittar stödfrågor för din analys senare i materialpaketet.

★ **Försök hitta recensioner* av boken. Vad har andra som läst tyckt om boken?**

OBS! Ibland kan recensioner påverka vad man själv tycker om en bok. Läs recensionerna efter att du själv läst boken.

Hittar du på någon till fråga du vill ställa författaren, nu när du läst boken? Skriv upp.

* Läs mer om genrer och recensioner under rubriken "Efter besöket"

BOKLÄSNING

Tips under läsningen:

- **Hittar du meningar, formuleringar och ord du gillar? Skriv upp dem eller fotografera dem. Du har nytta av dem efteråt när du jobbar med boken!**

Material

- **Stöter du på ord du inte förstår? Läs meningen igen, och även meningarna före och efter. Kan du av sammanhanget förstå vad ordet betyder? Om du fortfarande inte förstår ordet kan du slå upp det i en ordbok. Om du inte hittar ordet, eller inte förstår förklaringen kan du fråga någon som kan tänkas veta vad ordet betyder. Du kan också testa att översätta ordet till ett annat språk och se om du förstår det bättre på ett det språket.**
OBS! Det är inte alltid nödvändigt att veta vad alla ord i en bok betyder. Ibland kan det störa läsningen om man hela tiden är tvungen att avbryta och kolla upp ord. Ifall det går bra att läsa trots att du inte förstår ett ord så kan du bara läsa vidare!
- **Har du svårt att motivera dig inför läsningen? Hitta på regler som gör det lättare för dig. Du kan bestämma att du ska läsa en kvart varje dag eller att du ska läsa minst tre sidor varje dag. Eller så kan du bestämma att du alltid läser en viss tidpunkt, t.ex. innan du lägger dig eller efter att du ätit. Du kan också bestämma att du får en belöning – till exempel att du får gå ut och sparka fotboll, att du får surfa på nätet eller att du får äta något gott – när du har läst ett visst antal sidor eller en viss tid.**
- **Har du svårt att sluta läsa? Grattis! Oftast är det en härlig känsla att vara så försjunken i en bok att man inte kan sluta läsa. Men om läsningen gör att du inte hinner med annat du behöver göra eller att du inte sover tillräckligt på natten får du göra upp regler för när, och hur länge, du får läsa. Bestäm att du får läsa efter att du gjort läxorna, eller att du måste släcka nattlampan en viss tid. Tänk på att det bästa med att sluta är att du får fortsätta läsa boken nästa dag!**

Analys av boken:

* Detta kan användas som underlag för en bokrecension. Läs mer om recensioner under rubriken "Efter besöket"

Analysera boken du läst. Ta hjälp av stödfrågorna:

Handling:

- Vad handlar boken om? Berätta kortfattat. I det här skedet behöver du inte berätta dina egna åsikter om boken.**

Huvudpersonen:

- Vem är bokens huvudperson, alltså den viktigaste personen i boken? Ibland kan en bok ha flera huvudpersoner.**
- Är huvudpersonen kvinna, man, flicka, pojke eller något annat?**
- Hur gammal är huvudpersonen? Om du inte vet exakt hur gammal hen är kan du fundera på om hen är yngre eller äldre än du själv.**
- Hurdan är huvudpersonen? Vilka är hens viktigaste egenskaper?**
- Hur ser huvudpersonen ut? Vilka ledtrådar om hens utseende har du fått i texten? Hur har du själv föreställt dig huvudpersonen?**

Material

Har huvudpersonen någon hobby eller något intresse?

Vilka drömmar eller mål i livet har huvudpersonen? Vad vill huvudpersonen åstadkomma?

Vilka problem eller motgångar har huvudpersonen?

Vad tycker du om huvudpersonen?

Bipersoner:

Vilka andra viktiga karaktärer finns i boken?

★ **Vilken relation har huvudpersonen till bipersonerna?**

Miljön:

Beskriv miljön boken utspelar sig i. Om det finns flera olika miljöer kan du kortfattat beskriva dem.

Liknar det någon plats du har varit på?

Är det en plats som finns på riktigt eller är det en påhittad plats?

Om det är en påhittad plats, vad skiljer den från verkliga platser?

★ **Vilken roll spelar miljön i berättelsen? Vad har miljön för betydelse för huvudpersonen och / eller handlingen?**

Problem:

I nästan alla böcker finns ett problem som huvudpersonen behöver lösa. Ibland är det inte helt självklart vad problemet är. Fundera på vad huvudpersonen egentligen vill. Vad hindrar personen att nå fram till det. Kom du på ett problem?

Vad är det som huvudpersonen råkar ut för?

Kan du känna igen dig i det som huvudpersonen råkar ut för?

★ **Vad är huvudpersonens motiv, alltså varför är detta viktigt för huvudpersonen?**

Hur försöker huvudpersonen lösa problemet?

Får problemet en lösning i boken?

Genre:

★ **Vilken genre* hör boken till? Varför anser du att boken hör till den genren?**

★ **Har du läst andra böcker som tillhör samma genre, eller är du bekant med genren? Är boken ett typiskt exempel på genren? Varför / varför inte?**

Material

Texten:

Frågorna ovan handlar mest om handlingen i boken. Om du vill kan du också analysera boken på en språklig nivå.

Har boken kapitel? Är de långa eller korta? Finns det så kallade "cliffhangers", alltså slut på kapitel som gör att du bara *måste* läsa vidare.

★ **Hurdant är språket i boken? Är det modernt, gammaldags, poetiskt eller kanske talspråkligt? Ge gärna exempel.**

Tolka:

★ **Har boken ett budskap eller ett syfte?**

Egen åsikt:

Vad tycker du om boken? Varför?

Handlade den om det du trodde att den skulle handla om när du tittade på pärmen?

Vad är det positiva med boken? Vad är det negativa? Finns det något du gärna hade ändrat på?

Skulle du önska en fortsättning på boken? Vad skulle hända i den?

* Läs mer om genrer under rubriken "Efter besöket"

UNDER BESÖKET

- **Förbered dig på att ställa minst en fråga. Du kan ha listan med dina frågor framme så du minns vilka saker du tänkte på medan du läst om författaren och medan du läste boken. Om du kommer på andra frågor medan författaren pratar kan du ställa dem om det finns tid.**
- **Lyssna på er gäst. Fundera på när det passar bäst att ställa en av dina frågor. Om du har en fråga som handlar om författarens utbildning så passar den frågan när hen berättar om sig själv. Om du vill ställa en fråga om boken / böckerna du läst passar den bäst när hen pratar om sina böcker. Var uppmärksam på vilka frågor dina klasskamrater ställer. Ställ inte samma fråga en gång till. Ibland vill författaren eller läraren att ni ställer alla frågor i slutet av besöket.**

Material

EFTER BESÖKET

Diskussionsuppgifter:

Vad var det intressantaste / roligaste / mest förvånande författaren berättade?

Var författaren sådan som du föreställt dig hen medan du läste boken?

Hur tycker du författaryrket verkar? Är det ett arbete du kan tänka dig att ha?

Lärde du dig något nytt om författaryrket?

Om du var författare, hurdana böcker skulle du helst skriva?

★ Fick du nya insikter om boken du läst genom det författaren berättade?

Recensioner

Skriv en recension av boken du läst. En recension är en bedömning av en bok. Det betyder att en recension är din egen, personliga text om boken du läst. Som förberedelse kan du söka upp andra bokrecensioner på nätet eller i tidningar, och titta på hur de är uppbyggda. Du kan också ha nytta av frågorna under "Analys av boken". En recension kan innehålla:

Fakta om boken, vem som skrivit den, när den kommit ut och vilket förlag som gett ut boken.

Referat av handlingen, alltså en text om vad som händer i boken.

Analys och tolkningar, till exempel vilken genre boken är och vilka teman som finns i boken.

★ Kopplingar till författarens andra böcker, eller till andra verk som du tänkt på medan du läst boken (kan vara andra böcker, men också filmer, tv-serier, musik, teater eller vad som helst).

Omdöme, alltså vad du själv tyckte om boken.

Kom ihåg att du inte får avslöja för mycket i en recension! Den skrivs främst för sådana som inte ännu läst boken, så du ska inte berätta hur boken slutar eller något annat som är viktigt och spännande och som läsaren behöver få uppleva själv.

Fortsätt arbeta med recensioner:

- **Byt recension med en klasskamrat. Blir du sugen på att läsa boken när du läser recensionen? Eller känner du att det verkligen inte är en bok för dig? Vad är det som gör att du känner på det ena eller andra sättet?**

Ibland kan en positiv recension påverka oss negativt, ifall boken låter som att den inte alls är i vår smak. På samma sätt kan en negativ recension påverka oss positivt, ifall det verkar som att recensenten (den som läst boken) inte alls har samma smak som en själv.

- **Vad tror du författaren skulle tycka om recensionerna ni skrivit?**

- **★ Recensioner av böcker finns ofta i tidningar och på nätet, men kan också förekomma i radio och på tv. Hur tror du författare påverkas av recensioner av deras böcker?**

Material

Genrer

Fundera på vilken genre boken du läst tillhör.

Genrer är olika typer av texter, t.ex. fantasy, fabel, deckare, komedi, skräck, äventyr, romantik, sci-fi, historisk text.

För att förstå ordet genre bättre kan du jämföra med olika musikgenrer. Musik kan t.ex. vara hiphop, techno, hårdrock, indie, jazz eller klassiskt. De olika genrerna känner du igen på rytmen, instrumenten, sången och ibland låttextern. Också filmer delas in i olika genrer. Lord of the rings-filmerna tillhör genren fantasy, eftersom där finns magi, djur och personer som inte finns på riktigt. Ordet fantasy betyder fantasi på engelska. Star Wars-filmerna är sci-fi, eftersom där finns teknologiska uppfinningar som inte finns på riktigt. Sci-fi heter egentligen Science fiction. Det betyder påhittad vetenskap. En romantisk komedi är en film som handlar om kärlek, men som man också skrattar i.

Alla texter har inte en tydlig genre, och vissa texter kan vara en sammanblandning av flera genrer. Om du inte hittar en tydlig genre kan du fundera hurdan texten är. Är den humoristisk, spännande, romantisk, skrämmande eller något helt annat?

Fortsätt arbeta med genrer:

Nu har du kommit fram till vilken genre boken du läst är. Föreställ dig nu att boken skulle heta samma sak, men tillhöra en annan genre. Vilken genre skulle det kunna vara?

- Skapa en ny pärm till den boken. Använd en teknik du trivs med – du kan teckna, måla, fotografera eller arbeta digitalt. Fundera på, eller kolla upp, hur böcker ur den genren vanligtvis ser ut. Tänk på att göra en bild som passar genren, men också på att fonten på rubriken ska passa genren.**
- **Skriv en ny baksidestext till boken. Du kan använda samma huvudperson om du vill, eller hitta på nya personer som passar genren bättre. Tänk på att en baksidestexts uppgift är att locka till läsning. Det som står på baksidan av boken ska hjälpa läsaren att förstå vad boken handlar om, och också få läsaren att bli sugen på att läsa den. Baksidestexten får ändå inte avslöja hur boken slutar eller någon annan viktig och spännande detalj ur boken!**
- ★ **Om du blir sugen på att hitta på hela den nya berättelsen kan du skriva en synopsis för boken. En synopsis är en sammanfattning av boken och synopsisen berättar om personerna i boken, om miljön, och om de viktigaste händelserna. Här får du också avslöja hur boken slutar.**

Fördjupa dig i ett avsnitt

Välj ett avsnitt ur boken du läst (till exempel ett kapitel eller en situation i berättelsen som du minns extra bra från din läsning). Arbeta vidare med avsnittet genom att göra en eller flera av dessa uppgifter:

Tecknad serie

Rita avsnittet som tecknad serie.

Fundera på vem som är med, var hen / de befinner sig och vad som är de viktigaste händelserna.

Material

Finns det repliker? Fundera på hur de fungerar som pratbubblor (du behöver kanske förkorta eller dela upp replikerna).

Behöver allt vara med? Eller behöver du rita in något som inte står i texten för att serien ska fungera?

Några viktiga saker när du gör en tecknad serie:

- **Börja med att skissa och planera. Fundera på hur många rutor du behöver, och om alla rutor ska vara lika stora eller om de ska ha olika form. Titta i serietidningar för inspiration.**
- **I tecknade serier är det viktigt att känslor syns tydligt genom miner och kroppsspråk. Iaktta hur man ser ut när man är glad, ledsen, arg, förvånad, rädd ... Du kan titta i serietidningar, titta på dig själv i spegeln eller samarbeta med en kompis så att ni iakttar varandra när ni visar olika känslor. Ögonbrynen och munnen är ofta det som visar känslor i ansiktet. Axlarna och armarna är viktiga för kroppsspråket.**
- **Tänk på att variera bilderna så att det finns närbilder, bilder på avstånd och detaljer. Då blir serien intressantare för läsaren.**
- **Skriv först replikerna och rita pratbubblorna efter. Då vet du hur stor bubbla du behöver.**

Skådespel / film

Spela upp avsnittet som ett skådespel. Arbeta i små grupper, om ni har möjlighet, eller spela alla rollerna själv. Om du arbetar ensam kan du filma ditt skådespel. Du kan också använda små figurer (t.ex. legogubbar eller dylikt) och göra en film. Det finns bra gratisappar för att göra enkla animationer, till exempel iMotion och Stop-Motion. Om du tycker om att rita finns det också animationsappar för det, till exempel FlipaClip.

Några viktiga saker när du gör ett skådespel:

- **Fundera först på vad som är det viktigaste i avsnittet. Vad handlar avsnittet egentligen om?**
- **Finns det repliker? Finns det något du kan skriva om så det fungerar som repliker?**
- **Hur kan du förmedla det som inte sägs i repliker? Var noga med kroppsspråk och blickar.**

★ *Fortsätt arbeta med skådespel:*

Gör en ny version av ditt skådespel. Testa någon / några av följande idéer:

- **Ändra stämningen i skådespelet. Om det var en ledsam stämning – gör den glad eller humoristisk. Om det var ett spännande avsnitt – gör det tråkigt eller låt karaktärerna vara oberörda inför det som händer.**
- **Byt roller. Om det finns flera karaktärer i skådespelet: testa att byta deras sinnesstämning eller deras problem / mål. Om det var två personer som var oense – testa vad som händer om du byter så att de får motsatt åsikt. Håll ändå fast vid karaktärernas personligheter som du känner till dem från boken.**
- **Byt genre. Har du läst en fantasyroman? Gör t.ex. om den till en vardaglig situation i ett hem eller**

Material

skola, men behåll replikerna. Har du läst en romantisk berättelse? Gör om den till en sci-fi scen som utspelar sig i rymden i framtiden.

En dikt

Skriv en dikt utgående från avsnittet du valde. Du kanske är van vid att skriva dikter och det hela kommer naturligt för dig, men om inte finns här några tips på hur du kan komma igång:

- **Läs avsnittet och föreställ dig att du är en av karaktärerna. Fundera på följande frågor:**

Vad ser du?

Vad hör du?

Hur doftar det?

Hur känner du dig?

Vad önskar du?

Vad är du rädd för?

Om du skriver ner ett svar på var och en av frågorna blir det en dikt:

"Jag ser ...

Jag hör ..."

Du kan också använda dina svar på frågorna som inspiration till en mer fri dikt.

- **Välj ut ord eller meningar som du tycker om ur avsnittet. Ifall du hittat andra meningar och ord som du gillat under läsningen av boken kan du titta på dem nu. Kan du använda dem i dikten? Kan du flytta runt orden så att de bildar nya meningar och tankar?**
- **Fundera på hur du känner dig när du läser avsnittet, eller hur du kände dig när du läste boken. Skriv en dikt om din läsupplevelse. Du kan också använda miljön runt om dig i dikten. Kanske ligger du på din sköna säng? Hur känns det? Kanske ser du något när du tittar ut genom ett fönster?**

Ett nytt slut

- **Eftersom du läst boken vet du ju vad som händer efter avsnittet du valt (ifall du inte valt det sista kapitlet i boken förstås). Men tänk om något helt annat skulle hända? Vad skulle det kunna vara? Hitta på en ny fortsättning på avsnittet du valt eller ett nytt avslut till boken. Skriv antingen ett slut du önskar eller ett alldeles galet slut.**

- ★ **Fundera på vilken roll bokens slut spelar för din upplevelse av boken.**